

Sygn. akt IV CSK 116/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 października 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Pietrzykowski (przewodniczący, sprawozdawca)
SSN Iwona Koper
SSN Maria Szulc

w sprawie z powództwa Skarbu Państwa Naczelnika Urzędu Skarbowego w G.
przeciwko J.S.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 24 października 2013 r.,
skargi kasacyjnej strony powodowej
od wyroku Sądu Okręgowego w G.
z dnia 24 maja 2012 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu w G. do ponownego rozpoznania i
orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Skarb Państwa Naczelnik Urzędu Skarbowego w G. wniósł powództwo o zapłatę przez J. S. kwoty 57.711,00 zł z ustawowymi odsetkami oraz zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Rejonowy w G. wyrokiem z dnia 3 listopada 2011 r. oddalił powództwo oraz rozstrzygnął o kosztach postępowania. Ustalił, że Sąd Rejonowy w G. prawomocnym wyrokiem z dnia 5 lutego 2007 r. uznał oskarżonego J. S. za winnego popełnienia przestępstw skarbowych określonych w art. 76 § 1 k.k.s. polegających na tym, że jako <<prezes firmy „J.”>> (a w istocie prezes spółki z o.o. „J.”) przez wprowadzenie w błąd co do okoliczności faktycznego wykonania usługi naraził Skarb Państwa na bezpodstawny zwrot podatku VAT w wysokości 5.800 zł, 12.658 zł, 8.728 zł, 14.106 zł i 16.419 zł w okresie od kwietnia do sierpnia 2005 r. I wymierzył mu za to karę 4 miesięcy pozbawienia wolności w zawieszeniu na okres próby 3 lat oraz karę grzywny. Wobec spółki „J.” było prowadzone administracyjne postępowanie egzekucyjne, które postanowieniem z dnia 11 grudnia 2008 r. zostało umorzono z uwagi na bezskuteczność.

Sąd Rejonowy przyjął, że nie ma tożsamości podmiotów w postępowaniach karnym i cywilnym. Podkreślił, że organ osoby prawnej nie jest podmiotem stosunków prawnych, w których działa w imieniu osoby prawnej. Podmiotem tym jest bowiem reprezentowana przez organ osoba prawna. Dlatego w sferze odpowiedzialności odszkodowawczej działanie organu jest traktowane jak czyn własny osoby prawnej. Nie istnieje w konsekwencji związanie sądu cywilnego prawomocnym wyrokiem karnym wydanym przeciwko pozwanemu działającemu jako <<prezes firmy „J.”>> (art. 11 k.p.c.). Poza tym, według Sądu Rejonowego, powód nie wykazał przesłanek odpowiedzialności deliktowej pozwanego określonych w art. 415 k.c. Nie wchodzi tu także w rachubę odpowiedzialność na podstawie art. 299 k.s.h. ze względu na szczególną regulację zamieszczoną w art. 116 ordynacji podatkowej. Odpowiedzialność przewidziana w art. 116 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa (jedn. tekst: Dz. U. z 2012 r., poz. 749 ze zm.) może być ustalana w trybie postępowania administracyjnego, a nie

przed sądem powszechnym, dlatego w tym zakresie odpowiedzialność pozwanego jako prezesa spółki z o.o. nie była rozpatrywana przez Sąd Rejonowy.

Powód wniósł apelację od wyroku Sądu Rejonowego.

Sąd Okręgowy w G. wyrokiem z dnia 24 maja 2012 r. oddalił apelację oraz zasądził od powoda na rzecz pozwanego 1.800 zł tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Okręgowy podzielił stanowisko Sądu Rejonowego, że w niniejszej sprawie nie wystąpiły przesłanki, od których jest uzależniona odpowiedzialność za czyny niedozwolone. Zobowiązania z tytułu podatku VAT są zobowiązaniami „J.” spółki z o.o. Okoliczność, że pozwany jako prezes tej spółki przedkładał nieprawdziwe dokumenty, na podstawie których ustalano jej zobowiązania, co doprowadziło do nieprawidłowego ustalenia zobowiązań podatkowych spółki wobec Skarbu Państwa, nie spowodowała uszczuplenia podatku należnego Skarbowi Państwa. W tej sytuacji powinno nastąpić prawidłowe ustalenie należności podatkowych. Czyn pozwanego spowodował, że nie określono prawidłowej należności podatkowej spółki, co wobec wykrycia tych nieprawidłowości powinno doprowadzić do ponownego ustalenia tych należności w prawidłowym wymiarze i obciążenia nimi spółki. Natomiast okoliczność, że spółka nie zapłaciła tych należności z uwagi na brak stosownych środków, nie pozostaje w związku przyczynowym z czynem pozwanego. W takiej sytuacji mają zastosowanie przepisy Ordynacji podatkowej, która przewiduje odpowiedzialność podatkową osób trzecich. Jednakże odpowiedzialność ta nie była przedmiotem rozpoznania w niniejszej sprawie, gdyż powód na te okoliczności się nie powoływał. Ponadto taka odpowiedzialność jest ustalana w postępowaniu administracyjnym.

Sąd Okręgowy podkreślił, że wprawdzie Sąd Rejonowy błędnie ustalił, iż pozwany w niniejszej sprawie oraz oskarżony w sprawie karnej nie są tymi samymi osobami, jednakże okoliczność ta nie ma wpływu na trafność rozstrzygnięcia.

Prokuratura Generalna Skarbu Państwa wniosła skargę kasacyjną, w której zaskarżyła wyrok Sądu Okręgowego w całości, zarzucając naruszenie prawa materialnego, mianowicie art. 415 i art. 361 § 1 k.c., oraz przepisu postępowania, mianowicie art. 11 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W orzecznictwie Sądu Najwyższego jest utrwalony pogląd, że związanie sądu cywilnego ustaleniami prawomocnego wyroku skazującego co do popełnienia przestępstwa w odniesieniu do szkody wyrządzonej przestępstwem jest uzależnione od tego, czy wysokość szkody stanowi element stanu faktycznego objętego tym przestępstwem (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 czerwca 2005 r., III CK 642/04, niepubl.; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 lipca 2007 r., I CSK 105/07, niepubl.; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 marca 2010 r., V CSK 310/09, niepubl.; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 lipca 2013 r., V CSK 393/12, niepubl.). Istota związania sądu cywilnego prawomocnego wyroku karnego skazującego co do popełnienia przestępstwa wyraża się w tym, że w skład podstawy faktycznej rozstrzygnięcia sądu cywilnego wchodzi czyn opisany w sentencji wydanego w postępowaniu karnym wyroku skazującego i tylko w tym zakresie sąd cywilny pozbawiony jest możliwości dokonywania samodzielnych ustaleń, w szczególności odmiennych od przeniesionych na podstawie tego wyroku z procesu karnego (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 lutego 2012 r., II CSK 330/11, niepubl.; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 lutego 2013 r., I CSK 373/12, niepubl.). Związanie prawomocnym wyrokiem skazującym dotyczy bowiem wyłącznie pozytywnie ustalonych w jego sentencji znamion przestępstwa, za popełnienie którego pozwany został prawomocnie skazany, co oznacza, że art. 11 k.p.c. nie ogranicza dopuszczalności samodzielnego ustalenia przez sąd w postępowaniu cywilnym okoliczności zdarzenia, w tym także jego skutków w płaszczyźnie majątkowej strony powodowej, które nie są opisane w sentencji prawomocnego wyroku karnego skazującego pozwanego (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 grudnia 2005 r., V CK 297/05, niepubl.). Sądy orzekające w niniejszej sprawie były zatem związane ustaleniami sądu karnego zarówno co do faktu popełnienia przestępstwa, osoby sprawcy i poszkodowanego, jak też wyrządzenia szkody i jej wysokości.

Tożsamość pozwanego oraz skazanego wyrokiem karnym nie budzi wątpliwości. Nie ma przy tym znaczenia, że w sentencji wyroku w sprawie karnej oskarżonego określono jako <<prezesa firmy „J.”>> (a w istocie prezesa spółki z o.o. „J.”). Odpowiedzialność karną na podstawie art. 76 § 1 k.k.s. ponosi bowiem

osoba fizyczna, niezależnie od pełnionej przez nią funkcji, jeżeli jej czyn wypełnia znamiona przestępstwa określonego w tym przepisie.

Sąd Okręgowy nietrafnie przyjął, że czyn pozwanego nie spowodował uszczuplenia podatku należnego Skarbowi Państwa, powinno bowiem nastąpić prawidłowe ustalenie należności podatkowych, zaś okoliczność, że spółka „J.” nie zapłaciła tych należności z uwagi na brak stosownych środków, nie pozostaje w związku przyczynowym z czynem pozwanego. Pozwany w niniejszej sprawie odpowiada bowiem za czyn niedozwolony (art. 415 w związku z art. 361 k.c.), za który został prawomocnie skazany wyrokiem sądu karnego, a nie za niezapłacenie należności podatkowych przez spółkę „J.” Jest to odpowiedzialność za czyn własny pozwanego, a nie odpowiedzialność solidarna prezesa spółki „J.” za szkodę na podstawie art. 299 k.s.h. albo art. 116 Ordynacji podatkowej.

Z przedstawionych powodów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. orzekł, jak w sentencji.